

15 ноември 2013 г.

**КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪДИИ
(КЕСС)**

СТАНОВИЩЕ № (2013) 16

ОТНОСНО ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ СЪДИИ И АДВОКАТИ

прието на 14-тото пленарно заседание на КЕСС

(Страсбург, 13-15 ноември 2013 г.)

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. В съответствие с мандата, даден му от Комитета на министрите, Консултативният съвет на европейските съдии (КЕСС) е решил да подготви за 2013 г. Становище относно отношенията между съдии и адвокати с оглед на подобрене на качеството и ефективността на правосъдието.
2. Становището е изготвено въз основа на предишните Становища на КЕСС и съответните инструменти на Съвета на Европа, по-конкретно Европейската харта за статута на съдиите (1998 г.), Магна харта на съдиите (2010 г.) и Препоръка на Комитета на министрите CM/Rec(2010)12 относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности. То също така взема предвид Основните принципи на ООН за независимостта на съдебната власт (1985 г.), Основните принципи на ООН за ролята на адвокатите (1990), Принципите от Бангалор за поведение на съдиите (2002 г.) и Коментарът на принципите от Бангалор на Групата за съдебна етика (2007 г.). Освен това, заключението е основано на работата на Съвета на адвокатските колегии и правните общности в Европа (САКПО), по-специално на Кодекса за поведение на европейските адвокати (1998 г., изменен през 2002 г. и 2006 г.) и Харта на основните принципи на юридическата професия в Европа (2006).

То отчита отговорите на държавите на въпросника и доклада, изготвен от научния експерт г-жа Натали ФРИСЕРО (Франция), както и мненията от конференцията в Париж на 7 ноември 2012 г., организирана съвместно от КЕСС и Парижката адвокатска колегия, както и от конференцията в Рим на 13 юни 2013 г., организирана от КЕСС, италианския ВСС и италианския НАС.

КЕСС също така се консултира със САКПО в хода на подготовката на настоящото Становище.

II. РОЛЯТА НА СЪДИИТЕ И АДВОКАТИТЕ ВЪВ ВРЪЗКА С ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА ПРАВОСЪДИЕТО

3. Държавите, ръководени от принципите на правовата държава, трябва да организират съдебните си системи по такъв начин, че върховенството на закона и зачитането на основните права и свободи да бъдат гарантирани в съответствие с Европейската конвенция за правата на човека (наричана по-нататък „Конвенцията“), както и съдебната практика на Европейския съд по правата на човека (наричан по-нататък „Съдът“). Както съдиите, така и адвокатите имат жизненоважни роли в изпълнението на тази цел и то по най-добрия възможен начин.

КСЕС вече е признал важната роля на сътрудничеството между различните участници в правилното функциониране на правосъдието и взаимодействието между тях. По този начин, в точка 10 от своето Становище № 12 (2009), КСЕС потвърди, че споделянето на общи правни принципи и етични ценности от всички професионалисти, участващи в съдебния процес, е от съществено значение за правилното правораздаване.

4. Съдиите и адвокатите играят различни роли в съдебния процес, но приносът и на двете професии е необходим, за да се достигне до справедливо и ефективно решение на всички юридически процеси в съответствие със закона.
5. Параграф 2 от Принципите на ООН за независимостта на съдебната власт посочва, че съдебната система трябва да решава делата безпристрастно, въз основа на фактите и в съответствие със закона, без ограничения, неправомерно влияние, подбуждане, натиск, заплахи или намеси, било то преки или косвени, от страна на какъвто и да било източник или по каквато и да било причина. В същия документ, параграф 6 посочва, че принципът на независимостта на съдебната власт дава право и изисква съдебната система да гарантира, че съдебните процедури са проведени справедливо, а правата на страните са уважени.

КСЕС подчертава в своето Становище № 1 (2001 г.), че независимостта на съдебната власт не е прерогатив или привилегия в интерес на съдиите, а е предпоставка за върховенството на закона и гаранция за тези, които търсят и очакват правосъдие.

6. В рамките на своето професионално задължение да защитават правата и интересите на своите клиенти, адвокатите също трябва да играят основна роля в справедливото правораздаване. Параграф 6 от Коментара на Харта на основните принципи на юридическата професия в Европа на САКПО определя ролята на адвоката, както следва: *"Ролята на адвоката, независимо дали се заема от физическо лице, корпорация или държавата, е на доверен съветник и представител на клиента, на професионалист, уважаван от трети страни, и като незаменим участник в справедливото правораздаване. Въплъщавайки всички тези елементи, адвокатът, който вярно служи на интересите на своя клиент и защитава правата му, също така изпълнява функциите на адвоката в обществото – да предвижда и предотвратява конфликти, да гарантира, че конфликтите се разрешават в съответствие с признатите принципи на гражданското, публичното или наказателното право и с надлежно отчитане на правата и интересите, да подпомага развитието на закона, както и да защитава свободата, справедливостта и върховенството на закона".* Както е посочено в параграф 1.1 от Кодекса за поведение на европейските адвокати на САКПО, уважението към професионалната функция на адвоката е съществено условие за върховенството на закона и демокрацията в обществото. Основните принципи на ООН за ролята на адвокатите заявяват, че адекватната защита на правата на човека и основните свободи, на които всички хора имат право, независимо дали са икономически, социални и културни или граждански и политически, изисква всички хора да имат ефективен достъп до правни услуги, предоставени от независима юридическа професия. Правило 12 гласи, че адвокатите, като основни посредници на правораздаването, трябва по всяко време да пазят честта и достойнството на професията си.

7. Съдиите и адвокатите трябва да бъдат независими при изпълнение на служебните си задължения и трябва също така да бъдат и да се вижда, че са независими едни от други. Тази независимост е потвърдена от устава и етичните принципи, приети от всяка професия. КСЕС счита, че такава независимост е от жизненоважно значение за правилното функциониране на правосъдието.

КСЕС се позовава на Препоръка CM/Res(2010)12, параграф 7, която гласи, че независимостта на съдиите следва да се гарантира на възможно най-високо правно равнище. Независимостта на адвокатите трябва да се гарантира по същия начин.

8. КСЕС се позовава на параграф 12 от Препоръка CM/ Res(2010)12, който гласи, че, без да се засяга тяхната независимост, съдиите и съдебната власт трябва да поддържат конструктивни работни отношения с институциите и държавните органи, участващи в управлението и администрирането на съдилищата, както и с всички професионалисти, чиито задачи са свързани с работата на съдиите, за да се улесни ефективното и ефикасно правораздаване. Конструктивните отношения са еднакво необходими в хода на производството с цел достигане на справедливо и ефективно решение на съответния правен процес.

9. Могат да се разграничат две области на отношения между съдии и адвокати:

- от една страна, отношенията между съдии и адвокати, които произтичат от процедурните принципи и правила на всяка държава и които ще окажат пряко влияние върху ефективността и качеството на съдебните производства. В заключенията и препоръките, изложени в своето Становище № 11 (2008 г.) относно качеството на съдебните решения, КСЕС отбелязва, че стандартът за качество на съдебните решения очевидно ще бъде резултат от взаимодействието между големия брой участници в съдебната система;
- от друга страна, отношенията, които са резултат от професионалното поведение на съдиите и адвокатите и които изискват взаимно зачитане на ролята на всяка страна и конструктивен диалог между съдии и адвокати.

III. УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ПРОЦЕСУАЛНИ ВРЪЗКИ, ДИАЛОГ И КОМУНИКАЦИИ ПО ВРЕМЕ НА СЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО

10. Съдиите и адвокатите споделят основно задължение, а именно спазването на процесуалните правила и принципите на справедлив съдебен процес.

КСЕС е на мнение, че конструктивните отношения между съдии и адвокати ще подобрят качеството и ефективността на производството. Те също така ще помогнат за удовлетворяване на нуждите на страните: тъжителите очакват, че те и техните адвокати ще бъдат чути, и също така очакват съдиите и адвокатите да допринесат заедно за справедливо разрешаване на тяхното дело в съответствие със закона и в разумен срок.

11. Въпреки това, качеството и ефективността на съдебното производство зависи на първо място от адекватното процесуално законодателство и правилата относно основните аспекти на процедурата за граждански, наказателни и административни дела. Държавите трябва да създадат подобни разпоредби в съответствие с член 6 от Конвенцията. Процесът на изготвяне на тези разпоредби следва да включва консултиране на съдии и адвокати не в интерес на двете професии, а в интерес на справедливото правораздаване. Също така е и важна консултацията с ползвателите на съдилищата. От съществена важност е процесуалните рамки редовно да се оценяват и актуализират, когато това е необходимо, а съдиите, адвокатите и ползвателите на съдилищата да участват в този процес.
12. КСЕС счита, че такова законодателство трябва да предостави на съдиите ефективни процедурни възможности за прилагане на принципите на справедлив съдебен процес и да предотврати ненужни забавяния или незаконни тактики за забавяне. Такова законодателство трябва да е достатъчно твърдо и следва да осигурява ясни и справедливи срокове, като в същото време позволява необходимата гъвкавост.
13. Процедурните правила са основен инструмент, който позволява решаването на правни спорове. Процедурните правила определят съответните роли на съдиите и адвокатите. От съществено значение е както съдиите, така и адвокатите да имат добро познаване и разбиране на тези правила в интерес на справедливо и своевременно решаване на производството.
14. Насоките, договорени на институционално ниво, също могат да бъдат полезни за насърчаване на сътрудничеството и диалога. КСЕС смята, че съдилищата трябва да насърчават създаването на добри практики, произтичащи от споразумения между съдилищата и адвокатската колегия. Споразуменията относно управлението и провеждането на производства са установени в много съдебни системи, приемайки най-различни форми¹. КСЕС потвърждава, че тези процедурни споразумения трябва да отговарят на процесуалното право и трябва да бъдат оповестени публично, за да се гарантира прозрачност за адвокатите и страните по делата.
15. На практика процесуалните правила, независимо дали се отнасят до граждански, наказателни или административни дела, често са сложни и позволяват различни процедурни етапи и междинни обжалвания. Това може да доведе до неоправдани забавяния и високи разходи за страните, както и за обществото като цяло. КСЕС подкрепя категорично усилията за анализ и оценка на съществуващите процедурни правила в държавите-членки и за разработване, когато е необходимо, на по-прозрачни и адекватни правила.

Международният обмен на опит както от страна на съдиите, така и от адвокатите, трябва да насърчава

¹ Вижте Изследвания No. 16 на CEPEJ, Възможности за договаряне и съдебен процес в Европа.

развитието на "добри практики" в областта на процедурните рамки. Въпреки това е необходимо да различните социални и правни традиции на държавите да бъдат взети под внимание.

16. Следва да се предостави равен достъп до информацията относно процесуалните и материални закони, а също и до знакова съдебна практика, доколкото това е възможно, както на съдиите, така и на адвокатите. КЕСС се позовава на точка 24 от Становище № 14 (2011 г.), в което смята, че съдебната система трябва да направи съдебната практика или най-малко знаковите решения достъпни в интернет i) безплатно, ii), в лесно достъпна форма и iii) съобразено със защитата на личните данни.
17. Съдиите и адвокатите трябва да си сътрудничат в удовлетворяване на нуждите на страните. За тази цел КЕСС счита, че е важно да се разработят планирани изслушвания и процедурни календари, за да се улесни ефективното сътрудничество между съдии и адвокати в интерес на страните. Освен това, съдиите и адвокатите трябва да си сътрудничат за улесняване на разрешаването на спорове по взаимно съгласие в интерес на страните. В своето Становище № 6 (2004 г.), КЕСС препоръчва разработването на договорености за разрешаването на дела по взаимно съгласие. Съвместните обучения могат да подобрят разбирането на съответните роли на съдиите и адвокатите в областта на разрешаването на спорове по взаимно съгласие чрез процесите на помирение и посредничество.
18. Необходимо е да се създаде подходяща комуникация между съдилищата и адвокатите с цел осигуряване на скоростта и ефективността на производството. КЕСС счита, че държавите трябва да въведат системи, улесняващи компютърната комуникация между съдилища и адвокати, за да се подобри качеството на услугите на адвокатите и да им се даде възможност да проверяват лесно процесуалния статут на делата. В своето Становище № 14 (2011 г.) относно "Правосъдие и информационни технологии", КЕСС отбелязва, че информационните технологии играят централна роля в предоставянето на информация на съдии, адвокати и други заинтересовани страни в съдебната система, както и на обществеността и медиите.

IV. РАЗВИТИЕ НА ВЗАИМНО РАЗБИРАНЕ И РЕСПЕКТ ЗА РОЛЯТА НА ВСЯКА ОТ ДВЕТЕ ПРОФЕСИИ – ЕТИЧНИ ПРИНЦИПИ

19. Както съдиите, така и адвокатите имат свой собствен набор от етични принципи. Въпреки това, някои етични принципи са общи за съдиите и адвокатите, например спазването на закона, професионалната тайна, неприкосновеността и достойнството, зачитането на страните по делата, компетентността, справедливостта и взаимното уважение.
20. Етичните принципи на съдиите и адвокатите също трябва да разглеждат отношенията между двете професии.

По отношение на съдиите, КЕСС посочва в Становище № 3 (2002 г.), параграф 23, че съдиите трябва да отдават дължимото уважение на всички лица (например страни, свидетели, адвокат) и не трябва се прави разграничение на базата на незаконни основания или на такива, които биха били несъвместими с правилното изпълнение на техните функции. Параграф 5.3 от Принципите от Бангалор посочва, че съдията извършва своите съдебни задължения с подходящото уважение към всички лица, например страните, свидетелите, адвокатите, съдебните служители и съдебните колеги, без разграничение на каквото и да било ирелевантно основание, несъществено за правилното изпълнение на такива задължения. Съдията трябва да поддържа реда и достойнството на дебата във всички производства пред съда и да бъде търпелив, достоен и учтив към страните по делото, съдебните заседатели, свидетелите, адвокати и други, с които съдиите имат отношения при упражняване на служебните си функции.

По отношение на адвокатите, параграфи 4.1, 4.2, 4.3 и 4.4 от Кодекса за поведение на европейските адвокати на САКПО изразяват следните принципи: адвокат, който се явява или участва в дело пред съд или трибунал, трябва да се съобразява с правилата на поведение пред този съд или трибунал. Адвокатът трябва винаги да отдаде необходимото внимание на справедливото провеждане на производството. Адвокатът, докато проявява дължимото уважение и учтивост към съда, защитава интересите на клиента си достойно и без страх, без оглед на собствените си интереси на адвокат или на каквито и да било последици за него / нея или каквото и да било друго трето лице. Адвокатът не трябва никога съзнателно да дава невярна или подвеждаща информация на съда.

21. КЕСС счита, че отношенията между съдии и адвокати трябва да се основават на взаимното разбиране на ролята на другия, на взаимно уважение и на независимост едни спрямо други.

КСЕС съответно смята, че е необходимо да се развие диалог и обмен между съдии и адвокати на национално и европейско институционално равнище по въпроса за отношенията между тях. Етичните принципи както на съдиите, така и на адвокатите трябва да бъдат взети под внимание. В тази връзка КСЕС насърчава установяването на общи етични принципи, например задължението за независимост, задължението за поддържане на принципите на правото по всяко време, сътрудничество, за да се гарантира справедливо и бързо провеждане на процеса и постоянно професионално обучение. Професионалните асоциации и независимите управителни органи както на съдиите, така и на адвокатите трябва да са отговорни за този процес.

22. Конференциите за обучение за съдии и адвокати трябва да се занимават с техните съответни роли и с техните отношения, с общата цел за насърчаването на справедливо и ефективно разрешаване на спорове, като същевременно се зачита независимостта и на двете страни. КСЕС се позовава на точка 10 от своето Становище № 12 (2009 г.), в която счита, че, когато е уместно, съвместно обучение на съдии, прокурори и адвокати по теми от общ интерес може да допринесе за постигането на правосъдие с най-високо качество .
23. В държавите-членки на Съвета на Европа, съдиите се назначават по много разнообразни начини. КСЕС се позовава на доклада на Европейската комисия за ефикасност на правосъдието "Оценка на европейските съдебни системи - издание 2012 г.", глава 11.1. В някои страни, съдиите се назначават предимно измежду опитни адвокати. В други страни, съдии и адвокати не споделят обща кариера. В тези страни развитието на взаимно разбирателство между двете професии е особено важно. Един възможен начин за насърчаване на такова разбиране би било създаването на стажове за стажант-съдии в адвокатски кантори и за стажант-адвокати в съдилища. Ако това се направи, е от съществено значение изискванията на независимост и безпристрастност на съдебната власт да са гарантирани и стажовете да са организирани по прозрачен начин.
24. Отношенията между съдии и адвокати винаги трябва да запазват безпристрастността и образа на безпристрастност на съда. Съдиите и адвокатите трябва да са в пълно съзнание за това и адекватни процедурни и етични правила следва да защитават тази безпристрастност.
25. Както съдиите, така и адвокатите се ползват със свобода на изразяване по член 10 от Конвенцията.

Съдиите обаче са задължени да запазят поверителността на разискванията на съда и тяхната безпристрастност, което предполага наред с другото, че те трябва да се въздържат от коментар за производствата и за работата на адвокатите.

Свободата на изразяване на адвокатите също има своите граници, за да се поддържа, както е предвидено в член 10, параграф 2 от Конвенцията, авторитета и безпристрастността на съдебната система². Уважението към професионалните колеги, зачитането на принципите на правото и на справедливото правораздаване - принципи (з) и (и) от Харта на основните принципи на юридическата професия в Европа на САКПО - изискват въздържане от обидна критика към колеги, към отделни съдии и към съдебни процедури и решения.

V. ПРЕПОРЪКИ

КСЕС потвърждава, че *"споделянето на общи правни принципи и етични ценности от всички професионалисти, участващи в съдебния процес, е от съществено значение за правилното правораздаване"*, и определя следните препоръки:

- I. КСЕС препоръчва държавите да установяват подходящи процедурни разпоредби, които трябва да определят дейността на съдиите и адвокатите и да дават правомощия на съдиите за ефективно прилагане на принципите на справедлив съдебен процес и да предотвратяват незаконни тактики за забавяне от страните. Той препоръчва също така да се проведат консултации със съдиите, адвокатите и ползвателите на съда при изготвянето на тези разпоредби, както и тези процесуални рамки да се оценяват редовно.

² Вижте също ЕСПЧ, Никула срещу Финландия, 21 март 2002 г.; ЕСПЧ, Амихалачойе срещу Молдова, 20 април 2004 г.

- II.** КСЕС подкрепя международния обмен на опит между съдии и адвокати с оглед на разработването на "добри практики" в областта на процедурните рамки, като се имат предвид обаче различните социални и правни традиции на държавите.
- III.** КСЕС препоръчва на съдиите да организират изслушвания за управление на делата в рамките на съответните процесуални закони, както и да установят, като се консултират със страните, процесуални календари, например чрез определяне на процедурните етапи, определяне на разумни и подходящи срокове и структуриране на начина и сроковете за представяне на писмени и устни становища и доказателства.
- IV.** КСЕС препоръчва развитие на линиите на комуникация между съдилищата и адвокатите. Съдиите и адвокатите трябва да бъдат в състояние да комуникират по време на всички етапи на производството. КСЕС смята, че държавите трябва да въведат системи, улесняващи компютърната комуникация между съдилищата и адвокатите.
- V.** За да се отговори на нуждите на страните, КСЕС препоръчва разработването на мерки за разрешаване на спорове по взаимно съгласие. Той смята, че разбирането на съответните роли на съдии и адвокати в рамките на разрешаването на спорове по взаимно съгласие чрез помирение или посредничество е основен фактор за развитието на този подход и че, доколкото е възможно, следва да се предвидят съвместни обучения по различните видове разрешаване на спорове по взаимно съгласие.
- VI.** КСЕС препоръчва развитието на диалога и обмена между съдии и адвокати на институционално ниво (национално и международно) по въпроса за отношенията между тях, като същевременно се вземат изцяло предвид етичните принципи както на адвокатите, така и на съдиите. Този диалог трябва да подпомага взаимното разбирателство и зачитане на ролята на всяка страна, с уважение към независимостта както на съдиите, така и на адвокатите.
- VII.** КСЕС смята, че, когато е уместно, съвместно обучение на съдии и адвокати по темите от общ интерес може да подобри качеството и ефективността на производството.